

Welkom bij Wikipedia bewerken in stijl, 12 december 2020

Helder schrijven op Wikipedia, hoe doen we dat? (Link wiki)

Hans Muller

Programma Wikikerstborrelcon

Stijlen voor de letter A in [middeleeuwse](#) handschriften, uit A. Cappelli: *Lexicon Abbreviaturarum*, Leipzig 1902

[Theo van Doesburg](#): *Grondelement der schilderkunst*, tussen 1922 en 1925. [De Stijl](#), [Centraal Museum](#) Utrecht

Maar STIJL? Wat is dat dan?

Volgens Wikipedia is *Stijl* onder meer:

Manier

- stijl (taalkunde), een manier van uitdrukken in geschriften
- stijl (kunst), kenmerken van een bepaalde school of richting in een bepaalde tijd of voor een kunstenaar of groep van kunstenaars
- De Stijl, een Nederlandse kunststroming

(De verschillende niveau's in taalkundige stijl, bijvoorbeeld de literaire, technische, of populaire stijl als in de spreektaal, laat staan de vulgaire stijl enzovoorts, behandelen we hier helaas niet...)

En dan hebben we nog *stijl* als goede manieren, bijvoorbeeld op Wikipedia... Een ander keertje.

Wat kunnen we doen?

- Helder schrijven voor goed begrip, want het doel van Wikimedia is onderwijs en voorlichting (Statuten Wikimedia Foundation)
- Wenken ter discussie, dus uiteraard zelf nadenken, geen goeroes of stijlpolitie
- Bijschriften bij afbeeldingen
- Oefeningen voor prozastijl en bijschriften zo u wilt
- Opzet voor een schrijversbio(grafie)
- Literatuur
- Of zijn er meteen al andere suggesties? Dan volgen we die zo mogelijk op.

[Margaret Sarah Carpenter](#): Detail van een portret van Ada Lovelace, 1836

Smaakmaker [Ada Lovelace](#):

Ze zag al in dat computers in staat zouden zijn meer dan *enkel* (zware) berekeningen te doen, terwijl anderen – *waaronder* Charles Babbage, de ontwerper van de analytische machine – *slechts* belangstelling hadden voor de *mathematische capaciteiten* van een computer.

Wikipedia hoofdpagina, Uitgelicht 10 december 2020

Hoe kunnen we dit eenvoudiger zeggen, of hoeft dat niet?

Stijl: wenken en aanbevelingen, dit moet nog beter - voor een nieuwe tekst of de correctie van een bestaande tekst

Ter discussie (ziet u hier nog fouten? :-)):

0. **Goed schrijven** is niet makkelijk, maar de moeite waard voor goed begrip, voor jezelf en voor de lezer. Maar wat is dat dan, goed schrijven? Zie onder.

1. Bedenk voor wie we schrijven, wat is onze doelgroep? MAVO-2 leerlingen is te verdedigen hier.

2. We hoeven niet onnodig te laten zien hoe slim we zijn of hoeveel we hebben geleerd. (Niet moeilijk doen. Niet verstoppertje spelen.)

- Leg juist uit, veronderstel niets uit eigen arrogantie, denk aan de Middel(I)eeuw, een middelgrote leeuw? Wilde een historicus niet verklaren, link!

3. Eenvoudig schrijven is juist knap, daar is ~~vaak~~ veel oefening voor nodig! (Vooral als we net diep in een moeilijk onderwerp zitten met moeilijke bronnen...)

Taalniveau's

We kennen in Europa voor verschillende talen de zelfde zes zogenaamde taalniveau's A1, A2, B1, B2, C1 en C2.^[1]

A1 heel eenvoudig: *In dit medicijn zit een stofje. Dat stofje heet glycerol.*

A2 eenvoudig: *In dit medicijn zit de stof glycerol.*

B1 versimpeld: *Dit medicijn bevat de stof glycerol.*

B2 "normaal": *In dit medicijn is de stof glycerol verwerkt.*

C1 moeilijk: *De stof glycerol vormt een belangrijk onderdeel van dit medicijn.*

C2 heel moeilijk: *Glycerol is één van de kenmerkende substanties van dit medicijn.*

Wat willen we op Wikipedia?

Niet de stijl waar de overheid naar streeft: C1, die soms te moeilijk blijkt:

~~fungeert~~ (over personen) = is, werkt als, moet ... doen, doet dienst als, heeft de functie van, heeft de taak van/om ...?

Op Wikipedia dan maar B1 en/of B2 ?

4. Draag meteen over wat je eigenlijk wilt zeggen, niet meer en niet minder. Val met de deur in huis.^[2]

5. ~~enz.~~ => enzovoorts, ~~e.d.~~ => en dergelijke, liever geen afko's of azuv's, afkortingen zonder uitleg vooraf :-)

6. Dus Jip-en-Janneketaal, een veredelde vorm van gewone spreektaal

Serieuze grap van Einstein: *Maak het zo eenvoudig mogelijk, maar niet eenvoudiger*^[bron?]

7. Vat jezelf samen, wees niet langdradig, ~~zeg niet steeds hetzelfde, herhaal jezelf niet onnodig~~ (dus 2., 3., 4., 6. en 7. moeten worden samengenomen en ingekort..;-)

8. Let er bij de verwerking van teksten uit bronnen op, dat de stijl vaak aangepast moet worden

9. Beantwoord de logische vragen, die je tekst oproept, liefst meteen in de tekst zelf al

Voorbeeld ~~oid~~: "Tiel is de op zoveel na oudste nederzetting van Nederland" => logische vraag: welke zijn die andere dan?
Bron?

10. Breek lange zinnen a

11. Vermijd vreemde woorden als er een Nederlands woord voor is: wordt sneller verwerkt door de lezer (zie ook 2.)

12. Gooi bij aanpassing van je eerste versie van een tekst ~~die~~ je oorspronkelijke mooie vondsten toch maar weg als die nu niet meer helemaal passen (is moeilijk ;-):

Ruim je lievelingen op (Kill your darlings, maar Beleid Vriendelijke Ruimtes. En doe dit niet thuis ;-)^[1]

Bronnen, noten en/of referenties

1. Een van de bronnen over taalniveaus op internet: [detaalbrigade.nl taalniveaus](http://detaalbrigade.nl/taalniveaus). Geraadpleegd op 28 november 2019. Nota bene: vermeld bij websites als bron de datum dat die webpagina er (nog) was ;-))

2. Humor: doeltreffende (?) directheid (*bothheid*) is een Nederlandse nationale deugd, zoals buitenlandse bezoekers van Nederland die sinds de middeleeuwen enigszins geschokt beschreven (onder meer [Francesco Guicciardini](#)).

13. Herschrijf je tekst, vergelijk 7. (niet langdradig) of het afbreken van een lange zin (wenk 10):

Die mooie vondsten uit je eerste versie blijken ~~toch~~ niet meer te passen.

(~~toch~~ want toch al echt nodig in volgende zin..)

Ja, het is moeilijk, maar haal ze toch maar weg. (nu weer te populair?)

14. Wees consequent (niet nu eens 7. dan weer (wenk 10)..;-)

15. Vermijd stopwoorden als "~~ook~~" (als je niet weet hoe je iets moet toevoegen, en voor de zekerheid maar "ook" zet), wie weet er nog een paar?

16. Let op het juiste gebruik van voorzetsels (aan, naar, tot, van, voor, ...) en een prettige woordvolgorde

(bijvoorbeeld *niet meer helemaal* of *niet helemaal meer*?)

17. Vermijd onnodig ingewikkeld Nederlands als "ondanks dat", gebruik liever "hoewel". Of is "ondanks dat" nu ingeburgerd?

18. O ja, kies als het kan de actieve vorm.

Bronnen, noten en/of referenties

Kill your darlings? - De geschiedenis van het artikel [Ku Klux Klan](#) biedt een voorbeeld van zo'n hardnekkige geliefde formulering. Een vroege Wikipediiaan (extreem-rechtse Vlaming?) verdedigde de volgende zin herhaaldelijk tegen aanpassing in 2007: "De leden (Klansmen en Klanswomen genoemd) gaan steeds gemaskerd door het leven en kleden zich in lange witte, rode, zwarte of blauwe gewaden (toga's of habijten met puntmuts)." ([hier ergens in de bewerkingsgeschiedenis](#)). Nee, die laffe terroristen maakten zich alleen onherkenbaar als ze misdaden begingen (niet "gaan steeds gemaskerd door het leven"), maar die zin was zo mooi?

Bijvoorbeeld: *Deze villa werd gebouwd door Wegerif => Wegerif bouwde deze villa.* (Als de nadruk ligt op de villa, kan de passieve vorm met *worden* wel nodig zijn.)

19. Wees concreet, niet abstract, als het even kan. (Als ik iets vaags beweerde, riep Fred, mijn lerarenopleider bij Didactiek van de natuurkunde op de Universiteit Utrecht: Hans, wees concreet!!)

20. *Heel belangrijk*: woorden die weg kunnen, moeten ~~oek~~ (écht) weg!

Schrijven is schrappen, zegt men.

Anderzijds is er het grapje over de (vis)winkel met een bord op de stoep "Heden verse vis". Na felle tekstkritiek - u voelt hem al komen - bleef geen woord over... :-)

21. Vervang bondige maar vermoeiende stapelconstructies (hoe heet dit officieel?) als

~~stengels van het langs de Nijl overvloedig aanwezige papyrusriet =>~~

~~stengels van papyrusriet, dat overvloedig voorkwam/groeide... langs de Nijl =>~~

stengels van papyrusriet, dat overvloedig langs de Nijl voorkwam/groeide/... of zelfs

Langs de Nijl groeide veel papyrusriet. De stengels ~~hiervan~~...

Nog een voorbeeld: ~~de in de hellenistische tijd opgerichte bibliotheek~~ => *de bibliotheek die in de ... werd opgericht* (Geschiedenis van het bibliotheekwezen)

22. Bij bewerking en vertaling uit een vreemde taal echt *vertalen*, geen sporen van de vreemde taal achterlaten in het Nederlands.

Voorbeeld: *aimed at* => ~~*had tot doel*~~ (beetje omslachtig, kan misschien toch wel eens, wat vindt u?) => (gewoon) *wilde? beoogde* (sjiek ouderwets) ? om? gericht op? (Wie heeft beter voorbeeld?)

Soms echt moeilijk: de Engelse slagzin van Wikipedia "Imagine a world in which every person has access to ... knowledge...". In het Nederlands zéggén we dat gewoon niet, "Stel je een wereld voor waarin...", dat beeld kennen we niet in ons taalgebied. Wat dan? Dus vertalen is moeilijk en vereist creativiteit.

Vele valkuilen, bijvoorbeeld *billion* (VS) = miljard ≠ biljoen!
23. Korter is vaak beter. Een soort ~~van~~ film, we kunnen beter ~~dan dat~~, allebei uit het Engels.

24. Spreek de lezer desgewenst aan (hoeft niet, niet op Wikipedia, is niet "encyclopedisch"), als *je* of *u*, niet door elkaar zoals hier ;-) (wenk 14: consequent zijn)

25. Lees je tekst voor opslaan nog even (hardop?) na. Vaak zijn er toch brokstukken van de zin die je had verbeterd blijven staan, bekende fout in de krant, maar hier ook in 12. Er *moet* bijna altijd nog een fout inzitten!

(Bij mij wel. Vergelijk de chirurg die aan het eind van een operatie vóór het dichtnaaien van de patiënt controleert of ze niks achterlaat...)

26. Als we iets uitleggen moeten we natuurlijk niet andere vrij onbekende begrippen gebruiken.

Voorbeeld op Wikipedia in Racisme: daar stond in de kop dat racisme exceptionalisme (@#hum&*^) was !? Ook mag het begrip dat we uitleggen niet zelf ook weer in de uitleg voorkomen: ~~dat~~ dan hebben we een soort cirkelredenering :-)

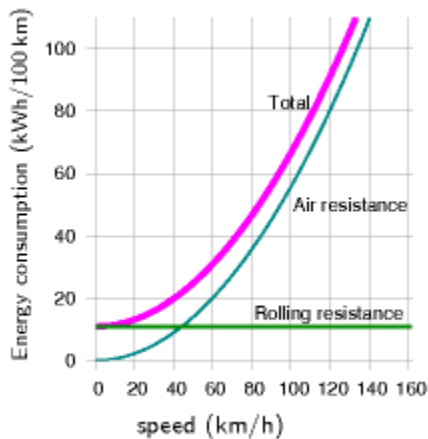

27. Wat doen we met *leuke* woorden als *momenteel* (nu), *prominent* (vooraanstaand?), *pittoresk* (schilderachtig, gebruik voor toerisme?), enzovoorts :-)

28. In de media worden woorden soms verward, en dat leidt tot virale verspreiding, bijvoorbeeld het gebruik van *criticaster* (onrechtvaardige criticus) in plaats van het gewone *criticus*.

29. Natuurlijk is er naast een taalkundige ook nog een visuele stijl, met indelingen en plaatjes...

Illustraties met bijschriften

Energieverbruik van een auto bij verschillende snelheden.

Overwinnen van de luchtweerstand van een auto kost de meeste energie / benzine bij hogere snelheden. D.J.C. MacKay: *Sustainable energy without the hot air*, 2009, p. 259. (Nog erbij: vertaling termen).

Weer ter discussie.

Illustratie als toegift of als logisch argument?

- *Toegift?*

Vaak gebruiken we plaatjes als toegift, en maken we niet duidelijk wat de lezer en kijker uit een plaatje moet opmaken. Op school leren we het niet, maar op de universiteit bij het schrijven van een wetenschappelijk artikel wél:

- *Logische ondersteuning tekst*

Een illustratie kan of moet zelfs het betoog in de bijgaande tekst logisch ondersteunen.

- *Bijschrift levert argument*

Dat betekent dat een bijschrift een argument moet leveren: wat is de conclusie uit bijvoorbeeld een figuur? Een afbeelding is visueel altijd meerzinnig, met woorden moeten we de beelden duiden en de plaatselijke betekenis aangeven die het voor de hoofdtekst heeft.

Herkomst en betekenis

[Margaret Sarah Carpenter \(geboren Geddes, 1793 - 1872\): Ada Lovelace, 1836, op 21- of 22-jarige leeftijd. Detail van een formeel staatsieportret ten voeten uit. Britse Government Art Collection.](#)

- Verder verwaarlozen we op Wikipedia vaak de herkomst en betekenis van een illustratie.
- De *fotograaf op Wikimedia Commons* hoeven we op Wikipedia niet te noemen, want via de link is voldaan aan CC-BY-SA.
De buitenwereld begrijpt dit niet en rooft een plaatje gewoon zonder auteursvermelding van Wikipedia, begrijpelijk?
- Maar we zouden verder standaard kunnen vermelden, bijvoorbeeld van een kunstwerk:
  - *Auteur - Titel - Plaats - Jaar - Museum enzovoorts + Betekenis voor de bijgaande tekst*
  - De lezer en kijker krijgt dan alleen al door de bijschriften de kern van een Wikipedia-artikel mee.

-->Als oefening kunt u op een willekeurige Wikipedia-pagina bijschriften verbeteren<--

Ter herschrijving zo u wilt. Flauw?

U kunt de teksten desgewenst overnemen op uw Kladblok en daar herschrijven. Als u een bespreking wilt met [Gebruiker:Hansmuller](#) kunt u dat op zijn [Overlegpagina](#) aangeven, welkom daar!

Hoofdpagina Wikipedia, Uitgelicht 10 december 2020, over [Ada Lovelace](#)

Ze zag al in dat computers in staat zouden zijn meer dan enkel (zware) berekeningen te doen, terwijl anderen – waaronder Charles Babbage, de ontwerper van de analytische machine – slechts belangstelling hadden voor de mathematische capaciteiten van een computer.

Wikipedia - Het target van wikipedia is om complexe concepten in een evidente modus te elucideren. Elke mens in de straat dient de geïmplementeerde representatie zo optimaal mogelijk kunnen percipiëren.

Ongeveer uit Walter Isaacson: *Steve Jobs de biografie* - Steve Jobs voelde, dat eenvoud van design functionaliteit te boven ging. Market research bij publiek zou nooit achterhalen, hetgeen hun mening kon zijn over wat ze zich niet konden beseffen.

Bijna echt, over [franchise](#)... De grote productenassortiment en multiculturele atmosfeer bij ... Plaza is een van de factoren dat de klanten tevreden houdt. De vereniging van uw energie met de groeiende naam en accumulatie van ... Plaza zal de belangrijkste sleutel tot succes zijn. Omdat wij continue de klantgericht gedrag aanpassen aan basis criteria, komen we tot nieuwe produkt zoals Duitse brood. Dank U feedback.

Geintje, echt gehoord – “Dat is een mogelijkheid die existeert!”

[Zwaan \(restaurant\)](#) - De Zwaan was lid en één van de oprichters van Alliance Gastronomique Néerlandaise. Het restaurant vierde haar 50 verjaardag in 2007.

[Kondaa](#) - Thema - Het themagebied waarin deze achtbaan gelegen is, zal een uitbreiding worden van het in 2018 geopende Exotic World. Het gebied krijgt echter geen tiki-thema, wel een Afrikaans. Het gebied is geen vernieuwd gebied, ...

[The Lone Ranger \(Quantum Jump\)](#) of toch goed? - The lone ranger is een lied geschreven door David MacIver (tekst) en Rupert Hine (muziek). Het was bedoeld voor de muziekgroep Quantum Jump en ter promotie van hun debuutalbum met dezelfde naam.

[Herman Wiersinga](#) - Herman Wiersinga (1927-2020) overleden: criticaster van gereformeerde verzoeningsleer

Hier uw eigen voorbeeld?

Misschien ten overvloede:

Opzet van een schrijversbiografie als voorbeeld

(in dank grotendeels van een neerlandicus overgenomen)

- Infobox: basisgegevens; vaak het enige deel dat - zeker in de mobiele versie - gelezen wordt.

De standaardopmaak voor een infobox staat hier:

https://nl.wikipedia.org/wiki/Categorie:Wikipedia:Sjablonen_infobox

- Inleiding van maximaal drie regels, met alleen basisinformatie
- Leven en werk
- Publicaties van of over de schrijver.

Kijk onder meer op [WorldCat](#) - geen poes :-) - voor boeken in bibliotheken wereldwijd.

- Externe links
- Bronnen
- Categorieën

Literatuur

Onder meer, met dank aan Gebruiker:K. Vliet:

- Boezeman, Lex en Woudenberg, Frank: *Het betere schrijfwerk*, HvU press, Utrecht, 2000
- Eijk, Inez van: *De Taalhulp*, Uitgeverij Contact, Amsterdam, 1987
- Fontein, A.M., later met Pescher-ter Meer, A.: *Nederlandse Grammatica voor Anderstaligen*, NCB Uitgeverij, 1993, diverse uitgaven
- Gelauff, Lodewijk: *Handleiding Wikipedia. De officiële handleiding*, Van Duuren Media, 2018. Digitaal: versie 3, maart 2020, Wikimedia Nederland, Utrecht
- Klein, M. en Visscher, M.: *Handboek verzorgd Nederlands*, Martinus Nijhoff, Groningen, 1996
- Kussendrager, Nico, van der Lugt, Dick en Rogmans, Ben: *Basisboek journalistiek. Achtergronden genres vaardigheden*, Wolters-Noordhoff Groningen 1992
- Renkema, Jan: *Schrijfwijzer*, Sdu uitgevers Den Haag, 2004
- De Volkskrant: *Het nieuwe stijlboek*, Sdu Uitgevers, 1997 en digitaal
- Willems, Jaap: *Hoe maak ik wetenschap begrijpelijk?*, Dick Coutinho, Muiderberg, 1981

Handleiding Wikipedia
versie 3 | maart 2020

Helder schrijven op Wikipedia, hoe doen we dat nu?

~~Jaja, we weten het nu wel? :-))~~

Tweemaal "nu" en te populair of juist goed, lastig?

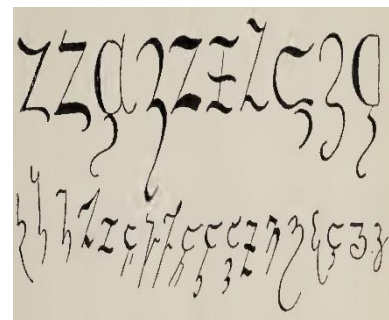
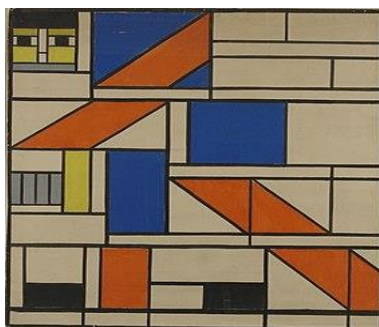
Al het *excellente* uitmuntende is ~~net zo~~ even ~~gecompliceerd~~ moeilijk als ~~sporadisch voorkomend~~ zeldzaam, dus:

Al het uitmuntende is even moeilijk als zeldzaam.

in het Latijn: *Sed omnia praeclara tam difficilia, quam rara sunt.*

(Spinoza, laatste zin van zijn Ethica, Amsterdam 1678).

E T H I C A
Ordine Geometrico demonstrata,
E·T
In quinque Partes distincta,
in quibus agitur,
I. De Deo.
II. De Naturâ & Origine MENTIS.
III. De Origine & Natura AFFECTUUM.
IV. De SERVITUTE Humana, seu de AFFECTUUM VITIUM.
V. De POTESTATE Intellectus, seu de LIBERTATE Humana.

Theo van Doesburg: *Definitief ontwerp voor de maaier, glas-in-loodramen Grote Pastorale en Kleine Pastorale, 1921-1922. De Stijl, Museum Drachten*

Stijlen voor de letter 'Z' in middeleeuwse handschriften, uit A. Cappelli: *Lexicon Abbreviatarum*, Leipzig 1902

Met dank aan adviserende neerlandici, onder wie Jos Damen.
En u deelnemers, dank voor uw aandacht en discussie.